

VLUCHTELING ZKT. JOB

RESULTATEN VAN EEN ONDERZOEK NAAR OPLEIDING
EN TEWERKSTELLING BIJ VLUCHTELIJNGEN

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	4
DOELGROEP EN METHODE	6
OP WEG NAAR OPLEIDING EN TEWERKSTELLING	8
Van erkenning aan de grens tot verblijfstitel	8
Het leren van een nationale taal	10
Cursus maatschappelijke oriëntatie	12
Een rugzakje van ervaring	13
KLAARSTOMEN VOOR DE ARBEIDSMARKT	22
AAN DE SLAG	30
CONCLUSIES	42
BELEIDSAANBEVELINGEN	45

INLEIDING

Het coachproject is in 2009 binnen het departement sociale programma's van Caritas International van start gegaan. Het project wordt deels gefinancierd door het Europees Vluchtelingenfonds en is gericht op de doelgroep van erkende vluchtelingen en personen met de subsidiaire beschermingsstatus¹. Om erkend te worden als vluchteling, moet je kunnen aantonen een gegronde vrees te hebben voor vervolging in je land van herkomst op basis van je ras, geloof, nationaliteit, voorkeur voor een sociale groep of politieke overtuiging. Het gaat hier dus om de zogenaamde 'politieke vluchtelingen'. De erkenning geeft onbeperkt verblijfsrecht in België. Personen die niet persoonlijk vervolgd worden, maar wel een reëel risico op ernstige schade lopen bij terugkeer naar hun thuisland, kunnen de subsidiaire beschermingsstatus verkrijgen. In de praktijk gaat dit meestal om de zogenaamde 'oorlogsvluchtelingen' die op de vlucht gaan voor een gewapend conflict². Elk jaar moet de verblijfsvergunning verlengd worden, met mogelijkheid tot onbeperkt

verblijf na vijf verlengingen. De coaches van de Cel Integratie begeleiden deze doelgroep tijdens de verschillende integratiestappen, zoals de inschrijving bij de gemeente, de steunaanvraag bij het OCMW, de inschrijving bij de mutualiteit, enzoverder. Onze eerste brochure "Begeleiding op maat: sleutel tot succesvolle integratie"³ vertelt uitvoerig over de obstakels die vluchtelingen kort na erkenning op hun pad tegenkomen en het antwoord dat een coach hierop kan bieden.

Naarmate onze doelgroep langer in België verbleef en de eerste moeilijke administratieve periode achter de rug was, drongen meer vragen zich op, op het vlak van opleiding en tewerkstelling. Vanuit onze bevindingen op het terrein vonden we dat het nodig was de positieve en negatieve factoren op weg naar opleiding en tewerkstelling in kaart te brengen, zodat ook hier de Cel Integratie zou kunnen op inspelen. De tewerkstelling van vluchtelingen of van vreemdelingen is een hot topic. In juni 2013 publiceerde Eurostat, het statistische bureau

van de Europese Unie, beschamende cijfers voor een land als België. Nergens in Europa is de tewerkstellingsgraad voor mensen met buitenlandse roots zo laag: slechts 36 % van de niet-EU-burgers verblijvend in België zou een baan hebben, tegenover 63% Belgische staatsburgers of 62% Unieburgers in België (Eurostat, 2013). Volgens professor Koen Van Laer (Universiteit Hasselt), gespecialiseerd onderzoeker in diversiteit op de arbeidsmarkt, zouden de cijfers onder andere wijzen op blijvende discriminatie op de arbeidsmarkt en op de moeilijkheid van strenge taalvereisten (De

-
1. Verderop in het rapport spreken we gemakshalve gewoon over « een vluchteling » maar daarmee bedoelen we eveneens personen met een kort beschermingsstatuut.
  2. Meer info op <http://www.kruispuntmi.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/asiel/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-asiel-en-subsidiaire-bescherming>.
  3. Beschikbaar op http://www.caritas-int.be/sites/default/files/uploads/PDF/nieuwbriefNL/begeleiding_op_maat.pdf.

Standaard, 2013). Vluchtelingenorganisaties wezen herhaaldelijk op het feit dat een lage arbeidsmarktparticipatie een gedeelde verantwoordelijkheid is van alle betrokken instanties en dat er nood is aan een aangepaste begeleiding voor de doelgroep van vluchtelingen (Vlaams Minderhedencentrum, 2005).

In dit rapport bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar opleiding en arbeidsmarktintegratie van onze begunstigden. Het is niet onze bedoeling een sluitende en veralgemeenbare wetenschappelijke studie te publiceren. Onze opzet was te polsen naar de obstakels en opstapjes in de toeleiding naar studie en werk binnen onze eigen doelgroep. Onze bevindingen zijn niet te generaliseren naar alle vluchtelingen over heel België, maar kunnen alvast de huidige pijnpunten in het beleid aanwijzen.

We bespreken de verschillende thema's chronologisch, zoals ze op het pad van de vluchteling komen. We eindigen met een aantal conclusies voor onze eigen werking en voor een betere activering van vluchtelingen in het algemeen.

DOELGROEP EN METHODE

We interviewden 54 (oud-)begunstigden van de Cel Integratie op een totaal van 168 dossiers die vóór 1 april 2011 bij onze dienst geregistreerd werden. Alle begunstigden die langer dan 2 jaar in België verbleven, werden per post en telefonisch uitgenodigd om mee te werken aan het onderzoek.

Diegenen die bereid waren mee te werken, kregen een afspraak met een coach. Om praktische redenen en omdat de meerderheid van onze begunstigden in deze steden verblijven, werden de interviews in Brussel, Antwerpen en Luik afgenomen. De selectie van 54 personen werd dus gemaakt op basis van volgende criteria:

- Twee tot vier jaar verblijf in België
- Begunstigde van de Cel Integratie
- Bereikbaarheid van de persoon
- Verblijfplaats in de drie voornaamste steden

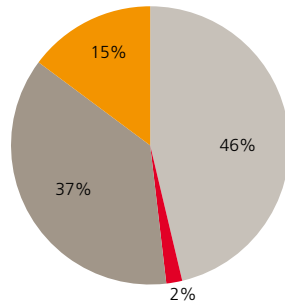
- Bereidwilligheid mee te werken
- Aanwezigheid op de afspraak voor het interview

36 van de 54 personen zijn mannelijk, 18 vrouwelijk. De meerderheid van de personen komt uit Irak, Palestina en Guinee. 74% van de ondervraagden hebben het vluchtelingenstatuut, 26% heeft het statuut van subsidiaire bescherming, wat hen slechts beperkt maar hernieuwbaar verblijfsrecht verleent. 21 personen wonen in Brussel, 20 personen in Antwerpen, 11 in Luik, 1 in Mol en 1 in Kortrijk. Het gaat voornamelijk over personen met kinderen (61%). Opmerkelijk is dat 15% van de respondenten alleenstaande ouder met kinderen is.

De interviews waren zowel kwantitatief als kwalitatief ingedeeld. De verschillende thema's werden aan de hand van meerkeuzevragen behandeld, gevolgd door open vragen waar de respondent vrijer over

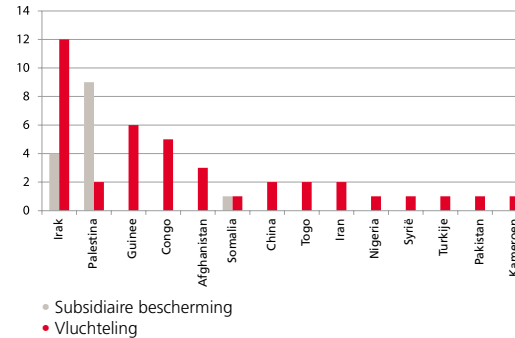

zijn situatie kon vertellen. Daarnaast werden dezelfde thema's ook in een Arabischstalige focusgroep besproken. De data uit de interviews en de focusgroep werden zowel kwantitatief als kwalitatief verwerkt. We konden dit rapport slechts tot stand brengen met behulp van de jarenlange ervaring van de coaches integratie op het terrein.

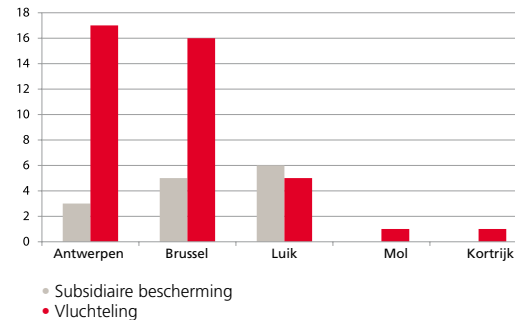

- Koppel met kinderen
- Alleenstaande
- Koppel zonder kinderen
- Alleenstaande ouder met kinderen

Figuur 1: gezinssamenstelling

Figuur 2: aantal respondenten per nationaliteit en per statuut

Figuur 3: aantal respondenten per stad en per statuut

OP WEG NAAR OPLEIDING EN TEWERKSTELLING

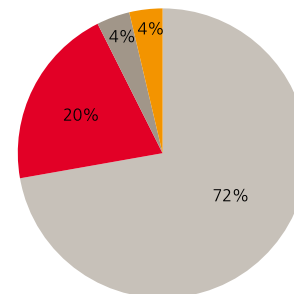
1. Van erkenning aan de grens tot verblijfstitel
2. Het leren van een nationale taal
3. Cursus Maatschappelijke Oriëntatie
4. Een rugzakje vol ervaringen
  - Opleidingsniveau en diplomagelijkschakeling
  - Werkervaring en erkenning van competenties
  - Ambities met betrekking tot opleiding en werk voor de komst naar België
  - Psychosociale bagage gelinkt aan het vluchteling-zijn

1

Van erkenning aan de grens tot verblijfstitel

Een asielzoeker die bescherming aanvraagt aan de grens (in de luchthaven) doorloopt een versnelde asielpcedure in een gesloten centrum. Bij erkenning wordt hij of zij vervolgens vrijgelaten, zonder enige kennis van de Belgische maatschappij, zonder 'wegwijzer' op zak, vaak zonder kennis van een nationale taal en van de administratieve procedures die hem of haar nog te wachten staan.⁴

Aangezien deze "snelerkenden" aan de grens het eerste doelpubliek zijn van ons coachproject, is het logisch dat de overgrote meerderheid uit het Transitcentrum 127bis - nu Caricole⁵ - en uit de terugkeerwoningen⁶ komt. De

- Transitcentrum
- Terugkeerwoning
- Open asielen
- Andere

Figuur 4: opvang tijdens asielpcedure

gemiddelde duur van aankomst in België tot erkenning is bij hen slechts 34 dagen. Het duurde gemiddeld 51,7 dagen of iets meer dan anderhalve maand vooraleer een van onze respondenten zich voor het eerst in een gemeente kon registreren. Het is te verwachten dat een vluchteling die niet wordt gecoacht door een sociale organisatie, er gemiddeld nog langer over doet. Al die tijd trappelt de vluchteling ter plaatse: zonder inschrijving in de gemeente kan hij of zij immers nog niet deelnemen aan het inburgeringsprogramma of aan taallessen. Bovendien duurt het nog een hele tijd - gemiddeld 46 dagen na eerste aanmelding bij het OCMW - vooraleer de vluchteling zijn eerste financiële steun ontvangt. We zien ook dat de meeste personen op dat moment een lening moeten aangaan om de huurwaarborg en de eerste huur te kunnen betalen: 74% van de respondenten heeft een lening lopen, waarvan de helft voor huurwaarborg en iets meer dan een derde voor de eerste huur. Uit ervaring weten we dat het tijdens die periode vooral 'overleven geblazen' is: integratie is op dat moment (nog) geen prioriteit.

2

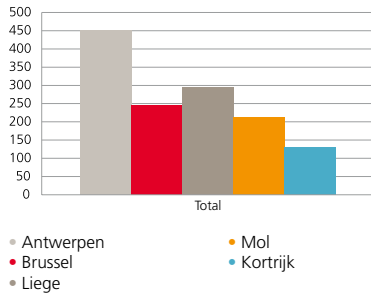
Het leren van een nationale taal

Lange wachttijden om taallessen te beginnen komen over heel België voor. In Vlaanderen kan men zich pas aanmelden voor taallessen wanneer men de vluchtelingenattesten van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) heeft ontvangen en in bezit is van een bijlage 15. Het hangt af van de regio en de periode waarin hij zich aanmeldt wanneer hij kan beginnen. Bij registratie tussen maart en juni is het bijvoorbeeld vaak wachten tot september om te kunnen beginnen met taallessen. Bovendien garanderen installatie en aanmelding in september of januari ook geen onmiddellijke plaats omdat er nog vaak wachtlijsten zijn. De helft van onze respondenten geeft aan op een wachtlijst voor taallessen gestaan te hebben. Vooral in Antwerpen

kon die wachttijd heel hoog oplopen: namelijk tot een jaar. Gemiddeld duurt het 7 maanden vanaf de datum van erkenning tot start van de taallessen.

De vertraging tot de start van taallessen is niet enkel te wijten aan wachtlijsten. Alleenstaande moeders met jonge kinderen moeten tevens lang wachten op een plaats in de kinderopvang of kleuterschool, waardoor zij niet onmiddellijk met taallessen kunnen starten. Het tekort aan kinderopvang is – zeker in de grote steden – een enorm obstakel voor alleenstaande ouders van jonge kinderen om aan

-
4. In onze brochure "Begeleiding op maat: Sleutel tot Succesvolle integratie" hebben we het uitvoerig gehad over de hindernissen die een vluchteling erkend aan de grens moet nemen.
  5. Personen die asiel aanvragen in de luchthaven, of er worden onderschept zonder geldige papieren verblijven in afwachting van een beslissing tot toegang of verwijdering van het grondgebied in het transitcentrum dat zich op het luchthaventerrein bevindt.
  6. Sinds 2009 worden gezinnen met minderjarige kinderen niet meer opgesloten in een gesloten centrum. Zij verblijven in afwachting van een beslissing in hun asioldossier of hun repatriëring in een terugkeerwoning.

Figuur 5: Gemiddelde duur per stad van erkenning tot start taallessen

taallessen, een opleiding of tewerkstelling te beginnen. Ook een zwangerschap tijdens het volgen van de lessen zorgt voor lange onderbrekingen. Omdat in Vlaanderen het volgen van taallessen deel uitmaakt van het inburgeringscontract, komt het voor dat het OCMW sancties geeft aan diegenen die taallessen onderbreken zonder formele justificatie. In dit geval wordt de persoon en zijn of haar familie nog meer in de hulpbehoevendheid geduwd. Sommige OCMW's hebben geen oren naar de redenen waarom het volgen van de lessen op dat moment onmogelijk was, zoals dat het geval is wanneer er

geen kinderopvang beschikbaar is. Sommige respondenten vermeldden dat ze het een goede zaak vinden dat Nederlands verplicht wordt. Het kan een extra motivatie zijn om de lessen serieus te nemen - ondanks vele andere moeilijkheden en prioriteiten in het dagelijkse leven – op voorwaarde dat de sancties als gevolg van deze verplichting deze personen niet verder in de problemen brengen. Zo moet er volgens ons aandacht zijn voor de individuele situatie en moeilijkheden van elke vluchteling.

“Je moet alles stap voor stap doen en transparant blijven naar je OCMW toe: zo weten ze wat je doet en kom je niet in de problemen.”

Ayao, 32 jaar, Antwerpen

91% van de respondenten heeft les in een nationale taal gevolgd, driekwart daarvan volgt die nog steeds. De respondenten die geen taallessen hebben gevolgd, komen uit Franstalige Afrikaanse landen (Congo en Guinee) en wonen in Franstalige regio's: zij hebben hier bijgevolg geen nood aan. Alle anderstalige respondenten investeerden

duis wel in het leren van de taal, ook in Wallonië waar dit niet verplicht wordt. Dit toont aan dat de motivatie om de nationale taal te leren wel enorm groot is. Bovendien geven de meeste begunstigen de raad aan nieuwkomers om zo snel mogelijk de taal te leren.

“De ideale strategie is zich vanaf aankomst te focussen op het leren van de taal.”

Ismail, 36 jaar, Brussel

Taal wordt gezien als het grootste obstakel tot zowel opleiding, doorverwijzing naar werk, toegang tot officiële diensten en werk. Opmerkelijk is tevens dat de helft van de anderstaligen Arabisch als moedertaal heeft en bijgevolg niet alleen een andere taal maar ook een ander alfabet onder de knie moet krijgen. In Luik leren alle respondenten Frans, in Antwerpen leert iedereen Nederlands. In Brussel is de verdeling vrij gelijklopend: 10 mensen leren Frans, 7 Nederlands, en 4 zijn Franstalig en volgen geen taallessen.

Obstakels tot het leren van de taal

- Moeilijke toegang tot huisvesting met een lange transitperiode als gevolg (nog geen registratie voor taallessen mogelijk)
- Administratieve problemen en vertragingen die snelle registratie voor taallessen verhinderen
- Zwangerschap en tekort aan kinderopvang
- Geen aangepaste intensievere lessen voor hogeschoolden
- Wachtlijsten voor taallessen
- Regelmatige wissels van leerkrachten
- Moeite met het leren van een ander alfabet
- Tekort aan praktijk, en in het bijzonder tekort aan contact met autochtone bevolking
- Andere prioriteiten: gezinshereniging, problemen met woning, gezinssituatie, financiële problemen
- Verschil tussen taal geleerd in de lessen en het dialect in de plaatselijke omgeving
- Onvoldoende kennis of informatie over het aanbod aan taallessen in Franstalig gebied

Opstapjes tot het leren van taal

- Goed aanbod aan taallessen (Vlaanderen)
- Subsidies van de lessen in het kader van het inburgeringstraject
- Motivatie van de vluchteling
- Verplichting van niveau 1.1 (Vlaanderen)

“Hier moet je allereerst Nederlands leren. Alles wordt zoveel makkelijker als je Nederlands spreekt.”

Binta, 38 jaar, Antwerpen

Het leren van een nieuwe taal is niet gemakkelijk. 62% van de respondenten geeft aan moeite te hebben met het leren van de taal. Een tekort aan praktijk en sociale contacten met de autochtone bevolking, het leren van een ander alfabet, een traag leerproces als gevolg van een tekort aan intensieve cursussen, en regelmatige verandering van leerkrachten worden als hoofdobstakels aangegeven.

3

Cursus Maatschappelijke Oriëntatie

In Vlaanderen hoort bij het inburgeringstraject ook de verplichte cursus van maatschappelijke oriëntatie. In Brussel is dit niet verplicht, maar is het wel mogelijk. In het algemeen zijn onze begunstigen zeer tevreden over deze cursus. Het is vaak een eerste kennismaking met verschillende

facetten van het dagelijkse leven in België en blijkt heel nuttig als eerste oriëntatie in de samenleving. In Brussel vindt Amadou bijvoorbeeld dat deze cursus voor iedereen verplicht zou moeten zijn. In Luik voelen een aantal begunstigen het tekort aan sociale oriëntatie en blijkt het voor hen nog moeilijker om hun weg te vinden in het maatschappelijke landschap.

4

Een rugzakje vol ervaringen

Een vluchteling komt in België vaak aan met heel wat bagage: scholing en opleiding in het land van herkomst, werkervaring en vaardigheden. Toch lijkt dat rugzakje vaak onbeduidend bij de start van het parcours in België.

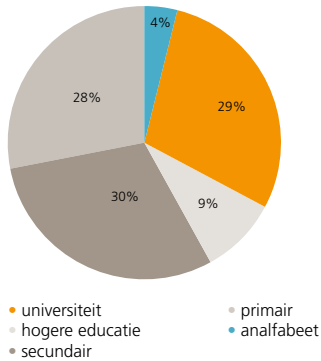
OPLEIDINGSNIVEAU EN DIPLOMAGELIJSCHAKELING

68% behaalde een secundair diploma of een diploma hoger onderwijs, maar slechts 9 personen (17%) vroegen een diplomagelijkschakeling aan. Twee diploma's werden volledig erkend (waarvan

1 secundair en 1 universitair ingenieur elektromechanica) en twee diploma's werden deels erkend (waarvan 1 secundair en 1 hoger onderwijs). Bij twee personen werd een gelijkschakeling van een universitair diploma in de rechten niet toegekend, ook één ICT'er kreeg geen gelijkschakeling. Eén secundair diploma werd geweigerd op basis van een tekort aan documenten, en één respondent wachtte nog op de gelijkschakeling van haar diploma.

Redenen om niet aan de procedure te beginnen zijn ten eerste de kostprijs (124 € + kosten voor de beëdigde vertaling) en de lange wachttijd tot het bekomen van een gelijkschakeling. Bovendien zijn veel vluchtelingen niet in het bezit van hun originele diploma (het zoeken van dergelijke papieren alvorens te vluchten, is voor vele geen prioriteit) en kunnen dit niet meer opvragen als gevolg van een in duigen gevallen samenleving in hun land van herkomst. Soms is het ook gevaarlijk voor een vluchteling om terug contact op te nemen met de universiteit om de nodige documenten te bekomen, wanneer hij of zij door de autoriteiten gezocht wordt. Verder wordt

Nermine is 33 jaar en woont in Antwerpen. Ze kwam twee jaar geleden naar België en investeerde al snel in het leren van de taal. Als hoogopgeleide met kennis van het Engels kon ze een zeer intensieve cursus Nederlands volgen aan de universiteit van Antwerpen, en daarna een masteropleiding volgen aan de universiteit van Gent. Ze heeft zo'n goed niveau van Nederlands bereikt dat ze enkel nog het hoogste niveau Nederlands van intensieve lessen voor anderstaligen aan de universiteit kan volgen, maar dit kost veel geld. Ook praatgroepen bestaan meestal uit anderstaligen met een lager niveau Nederlands dan het hare. Ze wil Nederlands met native speakers oefenen, maar ze kent niemand. Toch is haar Nederlands nog niet perfect en blijft dit een handicap om werk te vinden. Zolang ze geen werk of vrijwilligerswerk kan ze haar Nederlands echter weinig in de praktijk brengen.

Figuur 6: hoogst behaalde opleidingsniveau in het land van herkomst

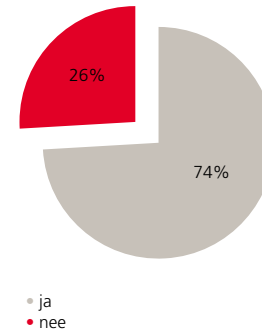
onder vluchtelingen ook vaak doorverteld hoe moeilijk het is een diploma te laten erkennen, en zien een aantal vluchtelingen af van het in gang zetten van de hele procedure. Aangezien een (secundair) diploma een vereiste is om te kunnen beginnen aan bepaalde opleidingen en onmisbaar is voor heel wat jobs begint de meerderheid van onze vluchtelingen dus met een serieuze handicap op de arbeidsmarkt. De moeilijke erkenning van universitaire diploma's verplicht hooggeschoolde vluchtelingen om andere

posities op de arbeidsmarkt in te nemen, vaak ruim onder hun vaardigheden.

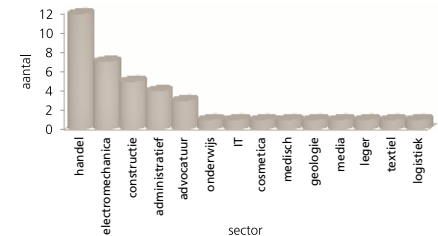
WERKERVARING EN ERKENNING VAN COMPETENTIES

Driekwart van onze respondenten heeft al gewerkt in eigen land. Diegenen zonder werkervaringen bevinden zich grotendeels in de leeftijdsklasse jonger dan 30, en zijn vooral vrouwen met kinderen, wat kan verklaren waarom zij nog geen ervaring hadden kunnen opbouwen voor hun vlucht.

De meest courante werksectoren zijn handel, elektromechanica en bouw. Heel wat respondenten hadden een eigen handelsactiviteit waarmee ze hun brood verdienden. Er werden ook vaak jobs gecombineerd, of de respondent had meerdere professionele ervaringen die niet in dezelfde lijn lagen. Het kwam ook vaak voor dat de respondent in zijn land van herkomst een baan uitoefende waarvoor hij of zij niet per se gekwalificeerd was. Daarnaast is het hier in België veel ingewikkelder om als zelfstandige te beginnen dan in een heel aantal andere landen waaruit onze begunstigden komen. De regelgeving is veel uitgebreider en

Figuur 7: werkervaring in land van herkomst

Figuur 8: werkervaring in land herkomst naar sector

Ahmed (26) uit Syrië kreeg geen equivalentie van zijn secundair diploma omdat het niveau te laag werd bevonden in vergelijking met het Belgisch onderwijs. Er werd hem gevraagd documenten van zijn universiteit in te leveren om via deze weg zijn secundair diploma te kunnen laten erkennen, maar hij geraakte niet aan de nodige documenten gezien de situatie in Syrië. Ondanks zijn onafgewerkt universitaire parcours en zijn ambitie om te studeren werd hij tewerkgesteld via het OCMW als artikel 60 in de kringwinkel.

Mijnheer en mevrouw Safi zijn allebei artsen en waren actief in ziekenhuizen in Afghanistan en Pakistan. Na erkenning in België waren zij er zich beiden van bewust dat ze zich zouden moeten aanpassen en niet onmiddellijk als dokter zouden kunnen beginnen. Ze leerden eerst Nederlands. Omdat hun diploma's niet werden erkend, volgde mijnheer Safi een vooropleiding socialprofit via de VDAB, de Vlaamse dienst voor arbeidsbemiddeling, die hem later toegang kan geven tot een opleiding verzorgende of verpleegkundige. Mevrouw Safi had geen intensieve lessen Nederlands kunnen volgen aan de universiteit zoals haar man omdat ze niet voldoende Engels kon, wat een voorwaarde is om aan de lessen te kunnen beginnen. Daarom liep zij wat vertraging op ten opzichte van haar man en kon zij tot op heden nog geen opleiding starten.

strenger, en bovendien mankeert het startkapitaal. De ervaring als winkelhoeder in een land zoals Irak bijvoorbeeld, brengt niet per se een voordeel hier in België om in dezelfde sector te beginnen als zelfstandige.

“Als je wil beginnen als zelfstandige en je eigen bedrijf wil oprichten, is er een tekort aan begeleiding en financiële ondersteuning door het OCMW in de startfase.”

Ismail, 36 jaar, Brussel

Er bestaat een procedure voor erkenning van werkervaring, maar hiervoor kwam niemand in aanmerking. De procedure kan immers enkel voor een aantal concrete technische beroepen opgestart worden. Christian uit Brussel kon zo geen erkenning krijgen voor zijn ervaring als timmerman die hij in Congo had opgebouwd. Hij werd via interimcontracten in de bouw tewerkgesteld.

Doordat de erkenning van diploma's en competenties zo moeizaam verloopt, moeten hoogopgeleiden en vluchtelingen die hooggekwalificeerde jobs uitoefenden in hun land meestal een stap terugzetten op de sociale ladder. Deze realiteit is dikwijls

hard voor iemand die wel een goede plaats op de arbeidsmarkt en veelbelovende perspectieven had. In België begint men weer van nul.

AMBITIES MET BETREKKING TOT OPLEIDING EN WERK VOOR DE KOMST NAAR BELGIË

Net iets meer dan de helft van de respondenten had concrete plannen met betrekking tot opleiding of studies vooraleer hij of zij naar België kwamen. Bij de meesten werden die verwachtingen niet ingelost. We hoorden vaak de teleurstelling na de doorprikte droom van de komst naar een land waar men zich tot alles kan laten vormen, waar studies goed, toegankelijk en goedkoop zijn. De keuzevrijheid is in realiteit vaak vrij beperkt: het zijn vaak de bevoegde assistent en de raad van het OCMW die bepalen welke opleiding de nieuwkomer doet. Hogere studies zijn vaak uit den boze, zeker voor personen die ouder zijn dan 25. Wettelijk gezien zijn studies immers geen prioriteit meer na 25 jaar⁷.

“Meestal kunnen de vreemdelingen die in België aankomen hun verwachtingen niet bereiken omdat deze veel hoger zijn dan wat hen te wachten staat. In het begin is het moeilijk om de realiteit te accepteren maar na een gegeven moment beginnen de aanpassingsmoeilijkheden te verminderen. Men krijgt langzaam aan meer sociale stabiliteit.”

Farid, 27 jaar, Brussel

In België heeft men theoretisch uiteraard de vrijheid elk werk uit te oefenen, maar door een gebrek aan erkenning van competenties, het niet perfect beheersen van de nationale talen, een ander professioneel landschap dan in het thuisland, met regels, en discriminatie, heeft de nieuwkomer niet altijd veel vrijheid. Verwachtingen worden vaak niet (direct) ingelost.

PSYCHOSOCIALE BAGAGE GELINKT AAN HET VLUCHTELING-ZIJN

We vinden het hier ook even de moeite in te gaan op de realiteit van het vluchteling-

zijn, die we uit onze dagelijkse omgang met vluchtelingen en hun integratieparcours halen. Een vluchteling heeft niet alleen een rugzakje met opleidings- en werkervaringen bij aankomst in België, maar ook een ‘black box’ van ervaringen gelinkt aan geweld, verlies, trauma en het leven in ballingschap. Per definitie brengt dat laatste eenzaamheid met zich mee: familieleden en vrienden zijn achtergebleven in het land van herkomst en de vluchteling komt aan in een meestal totaal nieuwe omgeving. De Cel Integratie van Caritas International heeft vaak te maken met alleenstaande mannen, die uit noodzaak het onzekere vluchttraject zonder hun familieleden

---

7. Artikel 11, § 2, van de RMI-wet bepaalt dat het Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie (GPMI) «studies met voltijds leerplan» verplicht is voor jongeren onder de 25 jaar wanneer het OCMW aanvaardt dat zij op basis van billijkheid, namelijk om hun kansen op het vinden van werk te verbeteren, studies met voltijds leerplan aanvaatten, voortzetten of opnieuw opnemen. Leefloners die ouder zijn dan 25 jaar en voltijdse studies willen aanvangen hebben hiertoe de mogelijkheid indien hun OCMW akkoord gaat, maar studeren is dan geen prioriteit meer. Zie http://www.ocmw-info-cpas.be/index.php/fiche_FT_nl/projet_individualise_dintegration_sociale_pis_etudes_de_plein_exercice_ft

hebben afgelegd. Wanneer zij hier bescherming krijgen, is hun familie vaak nog in het thuisland en wacht op groen licht om zich met echtgenoot of vader te voeogen. De gezinsherenigingprocedure is een lange en kostelijke onderneming. Gedurende de periode dat familieleden op hun visum wachten, bevinden zij zich mogelijk niet in veiligheid om dezelfde redenen waardoor de vader of echtgenoot zijn beschermingsstatuut heeft verkregen. De stress als gevolg van het gemis en de verantwoordelijkheid over de familie kan voor de vluchteling hoog oplopen, zo hoog soms dat alle andere integratiestappen op de achtergrond verdwijnen en hij niet in staat is om lessen en vormingen efficiënt te volgen.

“Geestelijk denk je ‘ik ben goed bezig’, maar je zal altijd tussen twee culturen zitten. Werkelijk integreren is niet mogelijk.”

Ahmed, 26 jaar, Syrië

Daar komt nog bij dat de aanpassing aan een nieuw land met andere gewoontes, een verschillende taal en andere omgangsvormen op zichzelf al heel veel energie vraagt. De desillusie is vaak groot

nadat verwachtingen niet worden ingelost. Bovendien zijn veel mensen bij aankomst ‘sociaal gehandicapt’ omdat ze de taal niet kennen, en door heel veel organisaties of overheidsdiensten niet in hun moedertaal of via vertaling kunnen worden geholpen. Niet zelden worden nieuwkomers over één kam geschoren met migranten die hier al jaren wonen, en is de reactie wanneer een vluchteling zich aanmeldt aan het loket “leer eerst de taal en kom dan terug”. Verder zijn vluchtelingen kwetsbaarder om in preciaire levensomstandigheden terecht te komen. De toegang tot de woningmarkt is ontzettend moeilijk als vreemdeling zonder werk, kapitaal en kennis van de taal; dikwijls komen zij dus terecht in die woningen die de gegoede Belg graag aan zich laat voorbijgaan. Velen moeten een lening aangaan om hun huur of huurwaarborg in te lossen en dit wordt nadien van hun – reeds beperkt – leefloon afbetaald. Op het einde van de rit schiet er maar weinig over om elke maand van te leven. Op die manier is het moeilijk om het hoofd erbij te houden bij het leren van de taal of om te investeren in de toekomst. De prioriteiten liggen op dat moment elders. Ook traumatische en andere zware

psychologische ervaringen kunnen hetzelfde gevolg hebben. Zonder de nodige stabiliteit om dit te kunnen verwerken, blijft men in overlevingsmodus en leeft men van dag tot dag. Men denkt niet aan taallessen, opleidingen of langetermijninvesteringen. Er is dus tijd nodig om aan de randvoorwaarden te werken: psychosociale ondersteuning, goede en langdurige huisvesting, ondersteuning bij administratieve stappen, ondersteuning in de toegang tot diensten en hulpverlening in de moedertaal. Kortom: het creëren van een veilige omgeving.

Desondanks omvat de term “vluchteling” niet alle ingrediënten voor mislukking, integendeel. Het is niet alleen nodig aandacht te hebben voor deze obstakels, maar ook om de veerkracht van vluchtelingen te erkennen. Elke extreme situatie bezit in zichzelf ook een mogelijkheid om weer op te klimmen, om de beproeving om te draaien tot een sterkte en kwetsbaarheid om te zetten in succes. Of de vluchteling in zijn of haar situatie veerkrachtig kan zijn, hangt af van emotionele, sociale en ontwikkelingsfactoren. (Cyrułnik, 2009)

Obstakels met betrekking tot bagage

- Dure en lange procedure van diplomagelijkschakeling
- Hoge eisen tot erkenning van diploma, en in geval van gedeeltelijke diploma erkenning weinig kansen tot het behalen van een hoger niveau
- Erkenning van competenties niet genoeg ontwikkeld, en slechts mogelijk voor een aantal technische beroepen.
- Verschil in het professionele landschap tussen land van oorsprong en België (bijvoorbeeld statuut van zelfstandige)
- Belang van officiële documenten ter bewijs van kwalificatie en ervaring
- Psychosociale bagage gelinkt met stress, eenzaamheid, trauma's en precaire leefsituaties
- Beperkte keuzevrijheid

Opstapjes met betrekking tot bagage

- Begeleiding door sociale diensten in het beheer van verwachtingen en confrontatie met realiteit
- Informatie met betrekking tot diplomagelijkschakeling en erkenning van competenties door begeleidende diensten
- Onofficiële erkenning van bagage of coaching op de werkvloer door werkgevers
- Veerkracht en motivatie van de vluchteling

Haifa is 32 en woont in Antwerpen met haar gezin. Twee jaar na haar vlucht uit Irak en de ontvangst van een subsidiaire beschermingsstatus in België, vervoegde haar man haar hier en vroeg eveneens asiel aan. Daarna werd zij opnieuw opgeroepen door het CGVS om bepaalde elementen uit het verhaal van haar man te verduidelijken. Het was onzeker of ze haar beschermingsstatuut zou kunnen behouden. Haifa werd zwanger van haar derde kind en moest na verloop van tijd thuisblijven. Toen haar OCMW van haar afwezigheid op de hoogte werd gebracht, werd het leefloon van de familie stopgezet. Het duurde 4 maanden vooraleer Haifa en haar coach erin slaagden de situatie aan haar OCMW duidelijk te maken en haar leefgeld terug te krijgen. Door de zwangerschap en de bevalling verloor ze heel wat tijd om de taal te leren. In Irak studeerde ze rechten aan de universiteit, maar ze was nooit werkzaam als advocate. Ze werkte als kapster in een kapsalon. In België heeft ze geen kwalificatie om als kapster te werken, en ze heeft nog geen opleiding tot kapster gevonden die voor haar toegankelijk zou zijn. Haar niveau van Nederlands is ook nog te laag om door de VDAB begeleid te kunnen worden. Ze wil heel graag via het OCMW als artikel 60 tewerkgesteld worden, maar het OCMW stelt als voorwaarde dat ze haar hoofddoek afzet, waarmee zij niet akkoord gaat. "Ik en mijn man, wij willen al het werk doen", zegt ze, "maar als ik dit zeg aan mijn assistent, dan lacht ze". Ze krijgt nog regelmatig financiële sancties wanneer ze niet naar de taalles kan gaan. Haar jongste kind heeft nog geen plaats in een kinderopvang. Ze probeert het zo goed mogelijk te organiseren met haar man, maar omdat ze beiden verplichtingen hebben lukt dit niet altijd. Ondertussen hebben zij en haar man allebei de subsidiaire beschermingsstatus, die ze jaarlijks moeten vernieuwen.

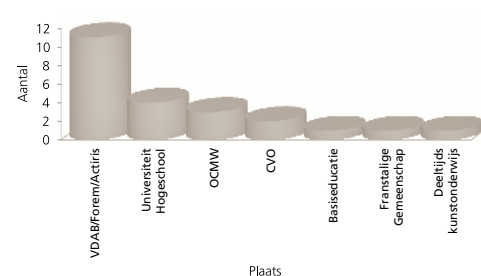
KLAARSTOMEN VOOR DE ARBEIDSMARKT

1. Toegang tot opleidingen en studies
2. Begeleiding door officiële diensten

1

Toegang tot opleidingen en studies

43% heeft in België een professionele opleiding gevolgd waarvan een derde die nog steeds volgt. In Brussel ligt dat cijfer lager: daar vindt slechts 33% de weg naar een opleiding. Uit de open vragen kwam bijna unaniem naar voor dat het voor vluchtelingen uit Brussel en Luik ontzettend moeilijk is de weg te vinden in het kluwen van diensten en referentiepersonen. Vaak hebben zij geen cursus maatschappelijke oriëntatie, geen trajectbegeleider, en een minder actieve opvolging door hun arbeidsbemiddelingsinstantie. De helft van de opleidingen wordt bij de VDAB,

Figuur 9: Locatie van opleiding

Forem en Actiris gevolgd. Het gaat hierbij om korte, arbeidsmarktgeoriënteerde opleidingen. Sommige opleidingen zijn snel volgeboekt en werken ook met wachtlijsten: vooral voor de technische beroepen lijkt het aanbod in regio Antwerpen te klein. Taal wordt als grootste obstakel beschouwd om een geschikte opleiding te vinden.

Ook de toegangscriteria (bijvoorbeeld het houden van een secundair diploma voor een aantal hogere opleidingen) bemoeilijken het traject. Bovendien blijkt de informatie en oriëntatie die gegeven wordt door de VDAB, Actiris of Forem voor velen onvoldoende. Twee personen noemen het OCMW als hoofdobstakel tot het volgen van een geschikte opleiding. Door het ganse land volgen de OCMW's het principe van "de snelste weg naar werk", streng of minder streng afhankelijk van de regio. Het gebeurt vaak dat de sociaal assistent of het comité de vluchteling in de richting van een snelle, professionele opleiding duwt. Ambities die iets hoger liggen en studies die dus vaak langer duren en meer kosten, worden heel vaak niet aanvaard door het bevoegde OCMW. Laetitia, een jonge alleenstaande moeder van 31 wilde zich inschrijven voor een opleiding verpleegkunde. Haar OCMW ging niet akkoord met die beslissing. Verpleegkunde is immers een te lange opleiding. Het OCMW stelde haar voor om een opleiding tot verzorgende te volgen.

"Er moet voldoende informatie gegeven worden aan mensen die willen studeren in plaats van hen onmiddellijk naar korte opleidingen of vormingen door te verwijzen, gewoon om hen snel aan het werk te kunnen zetten."

Fawsa, 25 jaar, Kortrijk

"Er zijn veel mogelijkheden om te studeren, maar je moet de kans krijgen van diensten zoals VDAB en OCMW. Ik vind het oneerlijk dat je kans om te studeren afhangt van je sociaal assistent."

Esra, 21 jaar, Antwerpen

Een positief punt op het vlak van opleidingen is dat de meeste opleidingen gesubsidieerd zijn en combineerbaar met een uitkering. Ook de kwaliteit van de gevolgde opleidingen is positief geëvalueerd door de geïnterviewden.

2

Begeleiding door officiële diensten

“Er zijn diensten om de werkgelegenheid te bevorderen maar tegelijkertijd is er ook een tekort aan informatie en oriëntatie.”

Farid, 27 jaar, Brussel

70% vindt dat de diensten die begeleiden naar opleidingen en werk goed toegankelijk zijn. Bij de open vragen kwamen hier echter wel een aantal kanttekeningen bij.

De VDAB in Vlaanderen is enkel maar toegankelijk vanaf een bepaald niveau van Nederlands. In Brussel (Actiris) en Luik (Forem) is geen criterium van taal verbonden aan de inschrijving. In Antwerpen waren er 3 personen die twee tot drie jaar na aankomst nog niet door de VDAB werden begeleid, omdat hun niveau van Nederlands nog te laag was. Het ging om twee personen die slechts minimale scholing hadden gekregen in hun land van herkomst, en om een

hooggeschoolde vrouw die haar studies Nederlands had moeten onderbreken wegens zwangerschap en een gebrek aan kinderopvang. Iemand met subsidiaire bescherming moet ook standaard eerst over een arbeidskaart beschikken, vooraleer hij of zij zich kan inschrijven bij de VDAB. Het is een procedure die een aantal maanden in beslag kan nemen.

Diegenen die wel door de VDAB worden gevolgd, zijn over het algemeen vrij tevreden. Wel valt op dat veel afhangt van de persoonlijke consulent: sommigen krijgen regelmatige afspraken, anderen moeten heel lang wachten vooraleer ze een consulent kunnen spreken. Er wordt bijna standaard doorverwezen naar de opleiding “kiezen” waar een overzicht wordt gegeven van de mogelijkheden tot opleiding en tewerkstelling. Ook professionele opleidingen worden vaak na doorverwijzing van de VDAB gevolgd. Wel valt op dat er slechts heel weinig werkaanbiedingen volgen: slechts 2 personen hadden al een werkaanbieding gekregen via de VDAB.

“Het belangrijkste obstakel is volgens mij de afwezigheid van oriëntering en informatie om mogelijke pistes te vinden. Om dit obstakel te overwinnen moet je eerst je teleurstelling overwinnen en zelf informatie gaan zoeken.”

Ismail, 36 jaar, Brussel

Het plaatje ziet er veel minder rooskleurig uit voor Actiris en Forem. De opvolging van Actiris, de Brusselse gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling, zou minimaal zijn – in heel wat gevallen was er zelfs geen enkele opvolging van hun dossier door een consultant – waardoor mensen de weg naar een gepaste opleiding of jobaanbieding niet vinden. Dezelfde echo's horen we in Luik met betrekking tot de Forem, de officiële instantie die instaat voor vorming en begeleiding van werklozen in het Waals Gewest. Onze respondenten kregen vaak geen individuele consultant, geen of minieme begeleiding, en geen actieve opvolging van hun dossier. Sommigen kregen wel een revisie-afpraak elke 3 maand, maar deze bleken niet erg productief. Er wordt niet ingespeeld op

de noden van de cliënten en ze zouden heel weinig georiënteerd worden naar een opleiding of naar werk. De jongeren (jonger dan 25) kregen bij Actiris wel eens iets actievere opvolging (afspraak 1 maal per maand).

“Ik ben zowel bij Actiris als bij de VDAB en bij de VDAB krijg ik regelmatigere begeleiding. Ik heb maar één afspraak gehad bij Actiris. Door hun gebrek aan begeleiding moedigen zij jongeren aan om werkloos te blijven.”

Christian, 24 jaar, Brussel

Daarnaast is de communicatie steeds in de nationale taal, wat de toegang voor veel anderstaligen bemoeilijkt. De taalbarrière wordt heel vaak als een obstakel opgegeven tot de toegang van diensten.

Het OCMW blijft dikwijls nog het referentiepunt voor doorverwijzing naar opleiding en naar werk. Dit zien we ook verderop in de cijfers van tewerkstelling.

Obstakels tot het voorbereiden op de arbeidsmarkt

- Hoge taalbarrière
- Doorverwijzing naar korte professionele opleidingen zonder competenties in rekening te nemen
- Geen vaste consulent bij arbeidsmarktinstanties
- Geen proactieve dossieropvolging bij arbeidsmarktinstanties
- Tekort aan oriëntatie en informatie

Opstapjes tot het voorbereiden op de arbeidsmarkt

- Informeren en oriënteren naar opleiding en tewerkstelling met begrip voor competenties en ervaring
- Investering op lange termijn voor gemotiveerde en competente nieuwkomers
- Gesubsidieerde opleidingen, combineerbaar met uitkering
- Kwaliteit van opleidingen en gevarieerd aanbod

“Tedereen wil dat je weggaat van zijn organisatie, de VDAB, het OCMW, maar wat daarna? Je botst altijd op een limiet, daar wordt je echt moe van.”

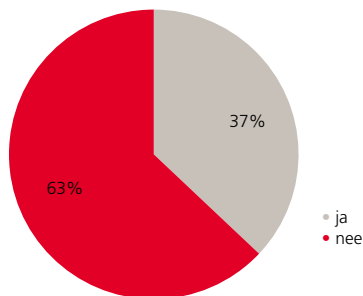
Ahmed, 26 jaar, Antwerpen

Ayao uit Togo is 32 en woont in Antwerpen. Zijn vrouw en kind konden hem na zijn erkenning in maart 2011 vervoegen via de procedure van gezinshereniging. In Togo had hij zijn secundair diploma afgemaakt met een specialisering in talen, en had hij werkervaring opgebouwd als gerant en als timmerman. Hij startte 6 maanden na zijn erkenning met vrij intensieve lessen Nederlands. Hij pikte de taal vlot op en na een voldoende hoog niveau van Nederlands te hebben bereikt, kreeg hij een goede begeleiding van zijn consulent bij de VDAB die hem verschillende opleidingen voorstelde. Hij volgde gedurende 4 maanden een professionele opleiding als schrijnwerker, daarna volgde hij 2 maanden houtbewerking, hij deed 3,5 maanden NT2 voor sector 2, en volgde ook nog een cursus computer van 2 weken. Via de VDAB en Talentenwerf kon hij een maand stage lopen bij Renotec. Deze opleiding bracht hem veel bij, maar hij had moeite om het dialect van zijn collega's te verstaan. Na deze stage hoopte hij op een tewerkstelling bij Renotec, maar zij lieten hem herhaaldelijk weten dat in deze tijden van crisis geen plaats was en bovendien veel mensen op dit moment technisch werkloos blijven. Via het OCMW werd hij tewerkgesteld als meubelhersteller onder het statuut van artikel 60. Hij heeft een hoog niveau Nederlands behaald en spreekt bovendien elke dag Nederlands op de werkvloer. De job is niet echt wat hij wilde doen, maar hij had eigenlijk geen keuze en is blij dat hij werkt. Hij blijft ondertussen uitkijken naar een vaste technische job. Drie maanden geleden werd zijn tweede kind geboren. Volgende maand zou zijn vrouw terug met Nederlands willen beginnen, maar voorlopig hebben beide ouders nog geen plaats in een kinderopvang kunnen vinden.

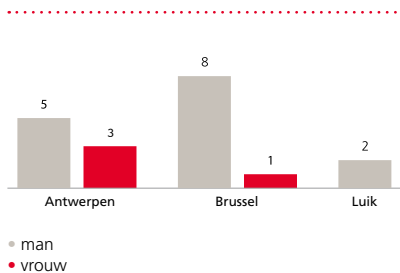

AAN DE SLAG

1. Motivatie en strategieën
2. Artikel 60
3. Overeenstemming met ervaring
4. Vrijwilligerswerk
5. Vooroordelen en discriminatie

Figuur 10: percentage van respondenten dat werkt of al heeft gewerkt

Figuur 11: werkervaring in België per stad en per geslacht

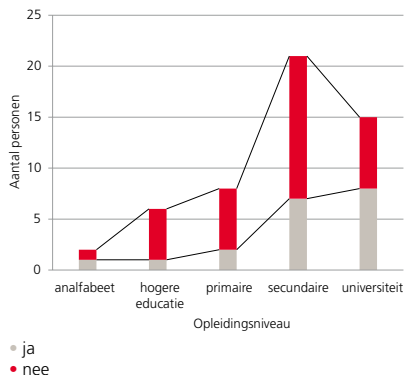
“Wanneer ik met vrienden of familie in mijn thuisland spreek, probeer ik hen de realiteit te beschrijven zoals ze is zodat ze begrijpen dat het hier niet het Eldorado is zoals men gelooft: het is moeilijk om hier werk te vinden. Volgens mij is men slechts economisch geïntegreerd na 7 jaar in België.”

Hassan, 42 jaar, Antwerpen

19 personen van de 54 hebben al gewerkt in België, waarvan 11 op het moment van ondervraging nog steeds aan het werk waren. Het gaat om 15 vluchtelingen en 4 personen met subsidiaire bescherming. 11 van die 19 hebben geen opleiding in België genoten, 8 personen hebben dat wel. Relatief gezien hebben meer mannen werkervaring in België: 42% mannen tegenover 22% vrouwen. Brussel

scoort het best met 43% tewerkstelling, daarna Antwerpen met 40% en Luik met 18% tewerkgestelden. Relatief gezien heeft de groep van respondenten met een universitair diploma de hoogste tewerkstellingsgraad. Niemand van de ondervraagden werkte onder een vast contract. De meesten hadden contracten van bepaalde duur, 3 mensen hadden interimcontracten. Slechts 1 persoon werkte als zelfstandige: hij deed dit deeltijds en had een tweede baan waarvoor hij werd verloned met dienstencheques.

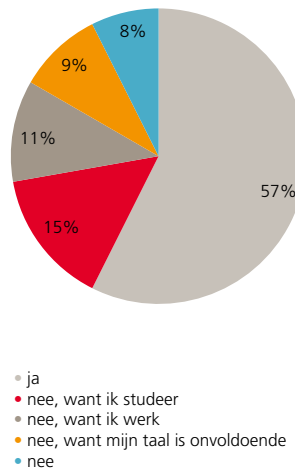
Figuur 12: werkervaring in België volgens opleidingsniveau

1 Motivatie en strategieën

Flagrant is dat de motivatie om te werken wel heel erg aanwezig is: 90% van de respondenten die niet studeren of al werken, is actief op zoek naar werk. Al waren een aantal van de tewerkgestelden toch op zoek omdat hun contract van beperkte duur bijna zou aflopen. Twee van de 4 respondenten die antwoordden dat ze niet op zoek waren naar werk, waren alleenstaande vrouwen met kleine kinderen. Ook voor tewerkstelling is het tekort aan plaatsen in een kinderopvang een probleem.

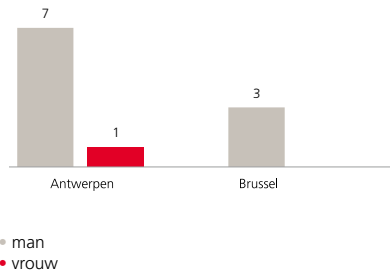
De meeste respondenten gebruiken vooral de officiële diensten om werk te zoeken: het OCMW en de VDAB, Actiris of Forem. 27% stelde geregistreerd te zijn bij een interimbureau. Men verwacht van de officiële diensten het dossier proactief op te volgen en jobvoorstellen te doen, maar die verwachting wordt slechts weinig ingelost, zeker aan Franstalige zijde. Van 31 personen die op zoek zijn naar werk hebben 25 personen zelf al gesolliciteerd. Vaak geven mensen aan te weinig geïnformeerd te zijn over hoe men een job kan zoeken

en via welke kanalen. Naast de officiële kanalen worden eveneens het eigen netwerk en persoonlijke aanmeldingen met CV als strategie gebruikt, maar op deze manier heeft de vluchteling minder bewijzen in hand om het bevoegde OCMW of de dienst arbeidsbemiddelingen in te lichten over de ondernomen stappen.

Figuur 13: procent respondenten die op zoek zijn naar werk

Figuur 14: aantal tewerkstellingen in artikel 60 per stad en per geslacht

2 Artikel 60

Opvallend is dat 11 van de 19 personen (55%) met werkervaring in België onder het statuut van artikel 60⁸ werken of werkten. In Antwerpen werkten al onze respondenten onder artikel 60. In Luik werkte geen van de twee werkende respondenten onder art. 60. Drie personen van de 11 die in een artikel 60-statuut werkten, werden hiertoe buiten hun keuze om verplicht door hun OCMW. In

Antwerpen wordt er duidelijk geïnvesteerd in artikel 60-jobs: een kwart van de Antwerpse leefloners zou ondertussen in het artikel 60-statuut werken voor zijn uitkering (De Morgen, Kwart leefloners werkt, 2013). OCMW-voorzitter Liesbeth Homans liet in een persbericht weten dat: “het mijn ambitie [is] om van de 7500 leefloners twee derde te activeren naar werk” (Homans, 2013).

De meeste van onze respondenten vonden dit een goed programma. Het stelt vluchtelingen in staat een eerste werkervaring in België op te doen zonder de taal al perfect geleerd te hebben. Er is de mogelijkheid Nederlands of Frans te oefenen op de werkvloer en contact te maken met collega's. Bovendien heeft men zo een tijdje financieel meer ademruimte.

Op zich is er niets mis met de mogelijkheid om via artikel 60 aan de slag te gaan, maar we kunnen hier een aantal kanttekeningen bij plaatsen. Een tewerkstelling in artikel 60 is van beperkte duur: net genoeg om daarna een werkloosheidsuitkering uitbetaald te kunnen krijgen. In principe is het bedoeld als opstap naar een vast contract, maar in de realiteit draait dit meestal uit op een sissers. Geen van onze respondenten kreeg na het einde van zijn contract een vast

contract aangeboden. Bovendien bleek er geen adequate opvolging door het OCMW na einde van het artikel 60-contract: zij zijn in principe niet meer verantwoordelijk aangezien de persoon en zijn familie leven van een werkloosheidsuitkering en niet meer van een leefloon. Verder mogen we ook niet vergeten dat het voor een vluchteling heel wat tijd vraagt om zich te settelen, de taal te leren, en eventueel een professionele opleiding te volgen. Dit zijn belangrijke voorbereidende stappen voor de toekomst die tijd vragen. Iemand overhaast in een laaggeschoolde job tewerkstellen, betekent ook dat die persoon gedurende die tijd van tewerkstelling amper nog tijd heeft om hogere taallessen te volgen of in zijn professionele toekomst te investeren.

8. Tewerkstelling overeenkomstig artikel 60 § 7 is een vorm van maatschappelijke dienstverlening waarbij het OCMW een baan bezorgt aan iemand die uit de arbeidsmarkt is gestapt of gevallen, met als doel deze terug in te schakelen in het stelsel van de sociale zekerheid en in het arbeidsproces. Het OCMW is altijd de juridische werkgever. Het centrum kan de persoon in zijn eigen diensten tewerkstellen of ter beschikking stellen van een derde werkgever. Het ontvangt een subsidie van de federale overheid voor de duur van de tewerkstelling en geniet als werkgever van een vrijstelling van werkgeversbijdragen.

Habib uit China is 44 en woont in Antwerpen met zijn vrouw en drie kinderen. Begin 2011 werden hij en zijn familie erkend als vluchteling, na een maand in een terugkeewoning verbleven te hebben. De familie moest 2 maanden in een noodwoning blijven met steun van Caritas International, omdat ze na hun erkenning uit de terugkeewoning weg moesten en niet onmiddellijk een huis ter beschikking hadden. Op twee jaar tijd verhuisde de familie 3 keer. Omdat hun eerste woning te klein was en in een slechte staat verkeerde, kregen ze onderdak via het OCMW, maar dit steeds tijdelijk. Habib is tot zijn 14de naar school geweest. Hij heeft werkervaring in de elektriciteitssector, maar zonder kwalificatie. Hij stond een jaar op de wachtlijst voor Nederlandse lessen. Hij heeft sinds zijn aankomst altijd actief naar werk gevraagd, maar zijn eerste assistent van het OCMW vond zijn Nederlands nog te gebrekkig om te werken. Toen hij veranderde van OCMW als gevolg van zijn verhuizing, kreeg hij wel de kans aan de slag te gaan als klusjesman. Daardoor voelt hij zich meer geïntegreerd: hij kan meer Nederlands oefenen rondom hem, hij heeft een zinvolle job waarvoor mensen hem dankbaar zijn. Toch vindt hij dat de toegang tot diensten kan verbeterd worden. Hij betreurt dat hij in het begin zo afhankelijk was van zijn OCMW-assistent en dat hij amper geïnformeerd en begeleid werd. Hij benadrukt ook het gebrek aan aangepaste begeleiding. Zijn droom is om later een zelfstandige zaak te beginnen.

“Er is ook maar een heel beperkt aanbod aan jobs, zoals de groendienst, poetsen, werken in de Kringloopwinkel. Mensen kunnen zich hier wel ontwikkelen, maar krijgen niet altijd de juiste ondersteuning. Ik doe nu enkel ervaring op een lager niveau op en dat verhindert kansen voor de toekomst. Officiële instanties moeten op maat van de persoon en zijn competenties werken.”

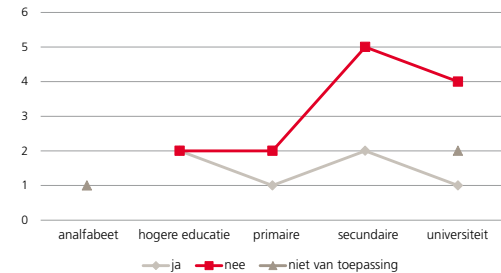
Ahmed, 26 jaar, Antwerpen

Een andere moeilijkheid is dat de jobs die beschikbaar zijn voor artikel 60-ers meestal laaggeschoolde, fysieke jobs zijn, die niet per se een meerwaarde zijn voor de CV of de carrière van de vluchteling. Een job in de Kringwinkel of bij de groendienst kan wel een goede eerste werkervaring zijn, maar zal de universitaire IT'er niet verder brengen in zijn carrière in die sector. Heel vaak komen deze jobs niet overeen met de opleidingsachtergrond en de werkervaring van de vluchteling.

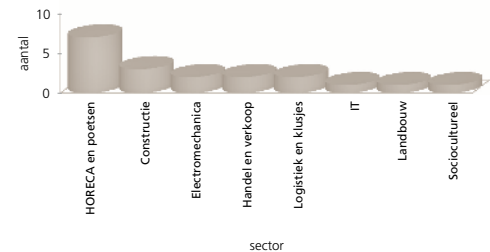
3 Overeenstemming met ervaring

Niet volgens ervaring werken is niet alleen een probleem van het statuut artikel 60: slechts 6 personen van de 19 oefenden een baan uit dat in overeenstemming was met eerdere ervaring. Er lijkt niet direct een link met het opleidingsniveau, maar wel met de aard van de ervaring opgedaan in het thuisland. Vijf personen van de 6 oefenden namelijk in het thuisland een technische job uit: 3 in de sector elektromechanica en 2 in de bouw. Dit kan er op wijzen dat het gemakkelijker is zich economisch te integreren met kennis van een technische vaardigheid of beroep dan met een theoretische of ‘white collar’ achtergrond.

We zien ook een groot verschil met betrekking tot de sector van tewerkstelling in het thuisland, en de sector van tewerkstelling in België. Waar HORECA en poetsen helemaal niet terug te vinden zijn bij de tewerkstelling in herkomstland,

Figuur 15: aantal jobs in de lijn van eerdere ervaringen per opleidingsniveau

Figuur 16: aantal tewerkstellingen in België per sector

Kabir is 41 en komt uit Pakistan. Toen hij in juni 2011 erkend werd als vluchteling, verhuisde hij naar Brussel en startte de procedure voor gezinshereniging voor zijn vrouw en twee kinderen. Hij kon rekenen op een lening van Caritas International om de kosten van de procedure en de vliegtuigtickets te betalen. Kabir heeft een master in “business en informatietechnologie”. Hij vroeg nog geen diplomagelijkschakeling aan. Hij heeft heel wat ervaring in personeelsbeleid, onder andere bij de NGO Plan International, Alkè Saoudi-Arabië en de Pakistaanse overheid. Hij kreeg in Brussel maar weinig begeleiding van zijn OCMW-assistent en al helemaal niet van Actiris. “Je bent zelf verantwoordelijk voor je deelname aan de maatschappij”, vindt hij, “maar het moet van twee kanten komen. Om te starten heb je een duwtje in de rug nodig, maar na de erkenning is er geen kader van de staat om dat te doen”. De taalbarrière maakte het, zelfs met een uitstekende kennis van het Engels, voor hem heel moeilijk om toegang te krijgen tot dienstverlening en informatie te verkrijgen over jobs en hoe te solliciteren. In de overtuiging dat het beter zou gaan in Vlaanderen, verhuisde Kabir tenslotte naar Oostende, waar de kost van het leven ook lager is dan in Brussel. Hij drong aan op werk bij zijn OCMW-assistente omdat het financieel voor de familie heel moeilijk was. Om de reis naar Europa te kunnen betalen had Kabir in Pakistan namelijk een grote som geld moeten lenen, die hij nog moest terugbetalen. Zijn OCMW-assistent stelde dat zijn Nederlands nog onvoldoende was voor gekwalificeerde arbeid en stelde hem een artikel 60-job als straatveger voor, die hij aannam. Hij kreeg de toestemming twee voormiddagen in de week naar de Nederlandse les te gaan. Ondanks de tegenstelling tussen zijn ‘white collar’ werkervaring en de laaggeschoolde arbeid die hij in zijn huidige baan uitoefent, blijft Kabir positief en hoopt op termijn wel aan een job te geraken die beter overeenkomt met zijn achtergrond.

scoret die sector net het hoogst hier in België (met 7 tewerkgestelden op 19). “Handel” daarentegen verdwijnt helemaal uit beeld, wat zeker te maken heeft met het feit dat zelfstandig werk en een eigen zaak starten moeilijk is in België.

Er is zonder twijfel een kloof tussen de ervaringen die de vluchteling meeneemt uit zijn of haar land van herkomst, en de aard van werkervaring waartoe men in België toegang krijgt. De kloof is er op twee niveaus: zowel wat betreft het niveau van tewerkstelling als de branche waarin men wordt tewerkgesteld. Deze waarneming geeft aan hoe weinig België de bestaande competenties van vluchtelingen weet te waarderen, tot spijt van de vluchtelingen zelf en ook tot spijt van België's eigen economie.

4

Vrijwilligerswerk

Meer dan de helft van de respondenten is geïnteresseerd in het uitoefenen van

vrijwilligerswerk in afwachting van een werkelijke job. Via vrijwilligerswerk kan men de tijd goed gebruiken om de taal te oefenen, een eerste ervaring in een formele werkomgeving opdoen, iets nuttigs doen voor de maatschappij en weer waardigheid voelen. Achttien personen hebben ook effectief vrijwilligerswerk gezocht, en 10 personen hebben er al een vrijwilligerservaring opzitten. Toch is de kennis van de taal een obstakel tot vrijwilligerswerk, omdat een vlotte kennis van het Nederlands of Frans bijna altijd een vereiste is. Toegang tot informatie over vrijwilligerswerk wordt ook aangegeven als een moeilijkheid tot het vinden van een vrijwilligerswerk. Er is geen proactieve doorverwijzing naar vrijwilligersactiviteiten door het OCMW en de VDAB/Actiris/Forem omdat er een volledige werkbereidheid – dit betekent onmiddellijke beschikbaarheid op de arbeidsmarkt – verlangd wordt. Nochtans kan vrijwilligerswerk een nuttige opstap zijn naar economische integratie wanneer er geen andere tewerkstellingsmogelijkheden zijn.

5

Vooroordelen en discriminatie

Onze respondenten krijgen niet zelden te maken met vooroordelen en discriminatie, tijdens alle stappen van het parcours naar integratie op de arbeidsmarkt. Bij de overheidsinstanties, tijdens de taallessen, opleidingen, of op de werkvloer: het is een realiteit waar iedereen van vreemde afkomst mee te maken krijgt. Discriminatie wordt vernoemd als hoofdobstakel bij zowel toegang tot studie en opleiding als tot werk. Het gevoel niet echt geaccepteerd te zijn is alomtegenwoordig. Bovendien wordt vaak niet of niet adequaat gereageerd op klachten van discriminatie aan leerkrachten of assistenten.

“De start is moeilijk, je bent alleen, het is heel vermoeiend, maar je moet positief blijven, het nieuwe leven went en geeft perspectieven. Op mijn werk heb ik last van racisme,

maar je moet dit respecteren. Het is deel van het leven in België.”

Benjamin, 41 jaar, Brussel

“Het is moeilijk, je moet goed geïntegreerd zijn en mensen vinden die je respecteren. Als je mensen voor je hebt die niet zijn opgeleid, die je minachten, die racistisch zijn, dan ondervind je stress. Soms behandelen mensen je als apen. Meerdere malen heeft iemand me op het werk beledigd, waarna ik bij mijn assistent geklaagd heb. Later, tijdens de evaluatie [evaluatie van de artikel 60-job, nvdr] zei ze me dat ik niet goed bestand ben tegen stress. Ik had niets gedaan. Ik had hem een slag kunnen geven, maar ik zei tegen mezelf dat daarvoor procedures bestaan. Maar zij deed niets en zei me dat ik niet bestand ben tegen stress.”

Christian, 24 jaar, Brussel

We hoorden bij 3 vrouwen dat het feit dat ze een hoofddoek dragen, een probleem is voor hun tewerkstelling. De vraag is

natuurlijk of dergelijke opmerkingen te maken hebben met vooroordelen, dan wel met de organisatie van onze maatschappij. In elk geval is het een zeer concreet, zichtbaar en toch relevant obstakel voor moslimvrouwen. Het is van belang deze vrouwen met begrip voor hun geloof en situatie voor te bereiden op de verwachtingen van de meeste werkgevers, en hen duidelijk te maken waarom dit een issue is in onze maatschappij.

Obstakels tot arbeidsmarktparticipatie

- Geen vaste contracten van onbepaalde duur
- Hoge taaleisen
- Politiek van 'de snelste weg naar werk'
- Tewerkstelling in laaggekwalificeerde arbeid ongeacht vorige ervaring van de vluchteling
- Discriminatie voor aanwerving en op de werkvloer
- Verschil in waarden en normen
- Mogelijkheden tot en toeleiding naar vrijwilligerswerk
- Tekort aan kinderopvang
- Verschil in het professionele landschap tussen land van oorsprong en België (bijvoorbeeld statuut van zelfstandige)

Opstapjes tot arbeidsmarktparticipatie

- Informatie en coaching met betrekking tot jobkanalen en sollicitatiemethoden
- Proactieve begeleiding door officiële diensten
- Open houding van werkgevers
- Vertrouwen van de vluchteling in de officiële diensten
- Motivatie van de vluchteling om te werken

↓ Ingang winkel ↓

↓ Leveren goederen ↓

CONCLUSIES

We hebben in dit rapport een overzicht willen geven van de moeilijkheden, maar ook oplossingen willen aanreiken naar een succesvolle arbeidsintegratie van een vluchteling. We hebben aangetoond dat de vluchteling al vanaf het begin een heel aantal obstakels moet overwinnen.

Eerst en vooral is er de transitperiode, tijdens de welke de vluchteling nog niet aan integratie kan denken. Huisvesting is dan immers de prioriteit. Daarna duurt het vaak nog een aantal maanden vooraleer de vluchteling aan taallessen kan beginnen. Voor hooggeschoolden is er een tekort aan zeer intensieve lessen. Een taal beheersen vraagt tijd en praktijkmogelijkheden. Dat laatste mankeert echter dikwijls doordat er over het algemeen weinig contacten zijn met “Belgobelges”. Bovendien zijn er verschillende redenen waarom de taallessen niet van een leien dakje lopen: slopende procedures, tekort aan kinderopvang, financiële problemen, trauma en depressiviteit, enzoverder. De

curcus maatschappelijke oriëntatie blijkt zeer nuttig als een eerste kennismaking met de Belgische maatschappij maar kan voorlopig alleen nog maar gevolgd worden in Vlaanderen en Brussel.

Een vluchteling komt niet in België toe als een onbeschreven blad: er is al een gans parcours afgelegd in het land van herkomst. Toch is het moeilijk om deze ervaringen op het vlak van studie en werk hier te laten gelden. Eerst en vooral is het zeer moeilijk om een buitenlands diploma in België te laten erkennen. Diplomagelijkschakeling is een dure en lange procedure, waarvoor heel wat originele documenten nodig zijn die de vluchteling niet steeds ter beschikking heeft. Bovendien wordt het onderwijsniveau streng beoordeeld en zal België geen diploma's erkennen wanneer er twijfel is over de kwaliteit van het genoten onderwijs, bijvoorbeeld in geval van verschillen in het cursusprogramma of in het aantal gevolgde lessen. Velen zien

zelfs af van de procedure uit het idee dat de erkenning toch al een verloren zaak is.

Ten tweede komen heel wat mensen toe met beroepservaring, waarvoor ze in hun land van herkomst nooit een officiële kwalificatie hebben verkregen (omdat het ook niet nodig was). Slechts voor een beperkt aantal beroepen kan in België een getuigschrift of een erkenning van competentie worden verkregen. Voor alle andere beroepen moet men eerst een professionele opleiding in hetzelfde vakgebied hebben gevolgd, vooraleer die ervaring kan worden ingezet op de arbeidsmarkt. Tenslotte zitten in dat rugzakje van de vluchteling vaak ook traumatische gebeurtenissen en moeilijkheden met betrekking tot het leven in ballingschap en hulpbehoevendheid. Deze ervaringen moeten op een manier ook erkend, aangepakt en begeleid worden, zodat ze een succesvolle integratie niet in de weg komen te staan.

Om de vluchtelingen klaar te stomen voor de arbeidsmarkt wordt er begeleiding voorzien door verschillende instanties: de trajectbegeleider van Inburgering (enkel binnen de Vlaamse Gemeenschap), het OCMW en de VDAB/Actiris/Forem. Het volgen van een opleiding is meestal fundamenteel om aan werk te geraken, gezien de beperkte erkenning van buitenlandse competenties. Sommige vluchtelingen komen toe met het idee dat ze hier zullen kunnen studeren en hun professioneel traject verder uitbouwen, maar dit is vaak niet het geval. Langdurig

onderwijs en opleidingen aan de universiteit worden heel vaak ontmoedigd of geweigerd door het OCMW dat ondertussen leefloon uitbetaalt en die persoon eigenlijk zo snel mogelijk aan het werk wil zien. Daarom wordt heel vaak doorverwezen naar korte, professionele opleidingen die niet altijd in lijn liggen met wat de vluchteling aspireert of wat zijn achtergrond en competenties zijn. Daarnaast blijft de taalbarrière een obstakel zowel tijdens de opleiding als in de toegang naar bovengenoemde diensten. Bovendien varieert de werking

van dienst tot dienst, en zelfs van assistent tot assistent. Waar de ene vluchteling wel de kans krijgt om te studeren, moet de andere met een gelijkaardig profiel wel onmiddellijk aan het werk. De nood aan begeleiding op maat, oriëntering en het verkrijgen van informatie blijft bij de vluchteling hoog.

De cijfers van tewerkstelling uit onze onderzoek tonen ons dat er, de eerste jaren na erkenning, wel mogelijkheden zijn om te werken. Het aantal vluchtelingen die nog steeds werkzoekende zijn, ligt, spijtig genoeg, nog steeds veel hoger dan het aantal vluchtelingen die effectief aan de slag zijn. De meeste respondenten zijn trouwens tewerkgesteld door het OCMW via artikel 60, wat betekent dat zij een jaar tot twee jaar later weer op zoeken moeten naar een job. Opmerkelijk is dat de meeste jobs niet in de lijn lagen met het professioneel profiel van de vluchteling, en bovendien bijna altijd niet gekwalificeerde jobs zijn. Voorts is niemand aangesteld met een vast contract van onbepaalde duur. Deze vaststellingen, meer nog dan het percentage van tewerkstelling, onderbouwen het argument dat er nog onvoldoende aangepaste ondersteuning

wordt geboden aan de specifieke obstakels die vluchtelingen op hun weg naar tewerkstelling tegenkomen.

EN WAT MET HET COACHPROJECT?

Het coachproject is ontstaan uit de vaststelling dat er nood was aan een begeleiding op maat voor pas erkende vluchtelingen. De conclusies die we trokken in 2011 uit de eerste twee jaar van het project focusten zich vooral op de eerste periode van installatie, administratie en sociale ondersteuning. Na dit onderzoek is duidelijk geworden dat er, ook in toeleiding naar opleidingen en tewerkstelling, nood is aan een begeleiding op maat. De coach behoudt het overzicht op de verschillende integratiestappen van de vluchteling. Samen met de vluchteling werkt de coach om problemen te vermijden of te verhelpen, met het oog op een geoptimaliseerd en versneld integratietraject. We verwijzen door naar gespecialiseerde organisaties of adviseren en begeleiden de vluchteling naar een haalbare oplossing bij allerlei problemen die hij of zij tegenkomt: juridische,

administratieve, familiehereniging, psychosociaal welzijn, gezondheid, huisvesting, opvang en scholing van de kinderen, financiën en hulpbehoevendheid – we kunnen deze lijst nog heel lang aanvullen. Elk van deze moeilijkheden op de weg van de vluchteling kan uitgroeien tot een blokkade naar integratie in de bredere zin, en dus ook naar een goede toeleiding tot de arbeidsmarkt. Een vroegtijdige detectie en opvolging van deze obstakels tijdens het parcours naar integratie is dus van groot belang. Begeleiding op maat betekent dat je de persoon achter het dossier ziet en rekening houdt met al de bagage die hij of zij met zich meedraagt. Wanneer regelgeving primeert op de persoon, wordt een getraumatiseerde overlevende van geweld of misbruik gesanctioneerd wanneer hij of zij de taallessen onderbreekt of verschillende malen niet op tijd op een afspraak komt. De coach gaat aan de slag met de vluchteling en probeert de randvoorwaarden te creëren die nodig zijn voor een maximale zelfredzaamheid. Sommigen hebben deze begeleiding slechts even nodig en zijn daarna vertrokken, bij anderen vraagt dit proces meer tijd

en inspanning. Deze tijd is niet verloren, integendeel, het is een investering naar de toekomst die meer vruchten afwerpt dan het forceren tot stappen die niet aangepast zijn aan de situatie van de persoon. Met onze ervaring in de begeleiding van vluchtelingen proberen we eveneens een brug te zijn tussen verschillende actoren van het integratieproces van de vluchteling. Het is vaak nodig deze actoren ook te wijzen op het ‘rugzakje’ van de vluchteling en aandacht te vragen voor de specifieke situatie waarin de vluchteling zich bevindt. Begeleiding op maat is dus eveneens een sensibilisering van de betrokken dienstverleners.

BELEIDSAANBEVELINGEN

In het kader van de sensibilisering van betrokken diensten en dienstverleners formuleren we hier een aantal beleidsaanbevelingen die in onze opinie de arbeidsmarktintegratie van vluchtelingen zouden vergemakkelijken.

1. Overheidsdiensten moeten meer aandacht hebben voor de bagage van vluchtelingen

Overheidsdiensten hebben nog te weinig oog voor de specifieke noden en bagage van vluchtelingen. Een vluchteling wordt soms gezien als een 'dossier' in plaats van een persoon met bepaalde behoeftes en capaciteiten als gevolg van zijn parcours. Er heerst op verschillende niveaus een sanctioneersbeleid van migranten wanneer zij niet in de pas lopen van het vooropgestelde integratietraject naar de arbeidsmarkt. Er is behoefte aan een socialere en humanere benadering van integratie: het is een "two-way-process" dat inspraak

vraagt van de vluchteling. Wanneer de randvoorwaarden tot integratie niet in rekening worden genomen, gaat men voorbij aan de realiteit van de vluchteling.

2. Overheidsdiensten voor arbeidsbemiddeling, in het bijzonder Actiris en Forem, moeten een actievere, kwaliteitsvolle en aangepaste begeleiding voorzien

Een actieve opvolging van een vluchteling op weg naar werk door een overheidsdienst voor arbeidsbemiddeling is een enorme meerwaarde. Vluchtelingen zijn nieuwkomers in deze maatschappij en zijn vaak niet op de hoogte van bestaande opleidingen, van waar en hoe vacatures te vinden, hoe te solliciteren, welke de vereisten zijn voor welk beroep, enzoverder. De overheidsdiensten voor arbeidsbemiddeling spelen bij het informeren en oriënteren van vluchtelingen een primordiale rol. Het is dan ook zeer jammer dat Actiris en Forem zeer slecht

uit dit onderzoek komen. Nochtans behoort begeleiding op maat wel tot hun missie: Actiris vermeldt op zijn website namelijk dat het "Als openbare dienst [...] zijn ambitie [is] om, samen met zijn partners, oplossingen op maat aan te bieden en doeltreffende en gratis hulpmiddelen ter beschikking te stellen die aan de specifieke behoeften van de doelgroepen beantwoorden." ⁹. Forem biedt aan werkzoekenden « des services de conseil, d'orientation et d'information personnalisés, destinés à les assister dans leur recherche d'emploi ou dans leur parcours professionnel » ¹⁰. We herinneren deze diensten hier graag aan met het oog op een specifieke en gepersonaliseerde begeleiding van vluchtelingen.

9. <http://www.actiris.be/apropos/tabid/255/language/fr-BE/Nos-missions.aspx>

10. <http://www.leforem.be/a-propos/leforemendetail/missions/missions.html>

3. Competenties van vluchtelingen in het kader van tewerkstelling analyseren en eenvoudiger omzetten naar het Belgische systeem

Ondanks het feit dat veel vluchtelingen hier aankomen met kwalificaties en/of waardevolle werkervaring, kunnen ze hier slechts weinig mee aanvangen in België. De erkenning van diploma's is een moeilijke procedure die vaak geen of slechts een gedeeltelijke erkenning tot gevolg heeft. Bovendien missen vluchtelingen dikwijls de nodige officiële documenten om aan de procedure te kunnen beginnen. De mogelijkheid tot erkenning van competenties is een stap in de juiste richting, maar momenteel bestaat die slechts voor een klein aantal technische knelpuntberoepen. We vragen een betere, eenvoudigere en toegankelijker procedure voor de erkenning van diploma's. De verdere ontwikkeling van een systeem van "opfriscursussen" waardoor men wel het vereiste niveau kan bereiken, zou een oplossing bieden voor de gevallen waarin het diploma niet of gedeeltelijk erkend werd op basis van onvoldoende onderwijskwaliteit of een ander onderwijsprogramma. Ook

noodzakelijk is een uitbreiding van de procedure van erkenning van competenties met veel meer beroepen. Een betere afstemming van werk op kwalificaties en competenties is niet alleen belangrijk voor het welbevinden van de vluchteling, maar ook voor de Belgische economie.

4. Gemakkelijkere toegang tot studies door het organiseren van niveautesten en toegangsexamens indien er geen vereist diploma kan voorgelegd worden

Om aan hogere studies te kunnen beginnen, moet men een erkend secundair diploma kunnen voorleggen, of een erkende bachelor of master indien het om een hogere cyclus gaat. Het blijft moeilijk om officiële documenten op de vlucht mee te nemen of nadien te recupereren uit een oorlogsgebied of een land waar men gezocht wordt. Zelfs bij gedeeltelijke erkenning van het diploma is het moeilijk via niveautesten het vereiste niveau te behalen. Indien de vluchteling niet over de nodige documenten beschikt, is er momenteel weinig mogelijkheid om toch toegang te krijgen tot hoger onderwijs. Een alternatief is bijvoorbeeld het systematisch organiseren van niveautesten en

toegangsexamens waarmee de capaciteiten en kennis van de vluchteling worden getest, onafhankelijk van het feit of hij of zij een officieel document heeft ter staving.

5. Investeren in een langtermijntraject ter activering van vluchtelingen en meer stimulansen voor werkgevers

Vluchtelingen blijven het moeilijk hebben om hogere studies aan te vangen, zelfs indien aan de toegangscriteria is voldaan, omdat het OCMW vaak weigert om de vluchteling tijdens zijn studies zijn leefloon te laten behouden. De 'snelste weg naar werk' verhindert veel jonge vluchtelingen om hun ambities na te streven. Daarnaast worden ook veel vluchtelingen als artikel 60 tewerkgesteld. Dit is een toegankelijk statuut waarmee de vluchteling een eerste werkervaring kan opdoen en de nationale taal op de werkvloer kan oefenen. Er is echter nog te weinig diversiteit in het aanbod: het gaat vaak om laaggekwalificeerde banen die niet onmiddellijk een springplank zijn naar een betere job. Het aanbod wordt te weinig gematcht met de ervaring en competenties van de vluchteling. Bovendien zijn de meesten na een jaar gewoon weer

werkloos en is er geen begeleiding op lange termijn tijdens en na het uitoefenen van het artikel 60 contract. Een activatietraject is in veel gevallen een traject dat in realiteit langer nodig heeft dan één jaar. Om de missie van de artikel 60 als “stepping-stone naar werk” (en niet alleen als overgang naar werkloosheidsuitkeringen) waar te maken, moet er meer aandacht gegeven worden aan de matching van profiel van de werkzoekende en werkinhoud. Wanneer de werkervaring niet echt een meerwaarde in het parcours van de werkzoekende betekent, is het dan een duurzame investering? Voor de werkgevers biedt het artikel 60-statuuft goede mogelijkheden om meer mensen met een kwetsbaar profiel aan te nemen, maar na einde van dit contract is het voor hen nog te duur om diezelfde persoon in het bedrijf of de organisatie te houden. Indien werkgevers een extra financiële stimulans krijgen om een persoon met een kwetsbaarder profiel (vaak betekent dit ‘minder productief’) te houden en verder te begeleiden in het leerproces, zullen hopelijk veel minder vluchtelingen na één jaar artikel 60 werkloos blijven.

BIJLAGEN

BIBLIOGRAFIE

Cyrułnik, B. (2009). Resilience. London: Penguin.

De Morgen, R. (2013, 18 november). *Antwerpen wil leefloners verplicht aan het werk zetten*. Retrieved November 18, 2013, from <http://www.demorgen.be/dm/nl/989/Binnenland/article/detail/1742000/2013/11/18/Antwerpen-wil-leefloners-verplicht-aan-het-werk-zetten.dhtml>

De Morgen, R. (2013, 2 december). *Kwart leefloners werkt*. Retrieved December 2, 2013, from <http://www.demorgen.be/dm/nl/989/Binnenland/article/detail/1750635/2013/12/02/Kwart-leefloners-werkt.dhtml>

De Standaard. (2013, 29 oktober). *Nergens zo weinig allochtonen aan het werk*. Retrieved October 29, 2013, from www.destandaard.be: http://www.standaard.be/cnt/dmf20131028_00814461

Eurostat. (2013, 7 juni). *Dans l'UE27, les travailleurs étrangers comptaient pour 7% de l'emploi total en 2012*. Retrieved November 15, 2013, from http://ec.europa.eu/eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-07062013-BP/FR/3-07062013-BP-FR.PDF

Homans, L. (2013, 3 december). Retrieved December 3, 2013, from Site van Liesbeth Homans: <http://www.liesbethhomans.be/citaten/liesbeth-homans-wil-meer-leefloontrekkers-activeren>

Vlaams Minderhedencentrum. (2005). *Is niet iedereen actief dan? Leidraad voor het ondersteunen van sociale activeringsprojecten voor vluchtelingen en asielzoekers*. Brussel: Vlaams Minderhedencentrum.

LEXICON

- Actiris:** Brusselse Dienst voor Arbeidsbemiddeling
- Artikel 60:** een vorm van maatschappelijke dienstverlening waarbij het OCMW een baan bezorgt aan iemand die uit de arbeidsmarkt is gestapt of gevallen, met als doel deze terug in te schakelen in het stelsel van de sociale zekerheid en in het arbeidsproces.
- CGVS:** Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. Het CGVS is de overheidsinstantie die een beslissing neemt in de asielaanvraag op basis van interviews met de aanvrager. De opdracht van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen bestaat erin, bescherming te bieden aan vreemdelingen die, in geval van terugkeer naar hun land van herkomst, risico op vervolging of ernstige schade lopen.
- Eurostat:** statistische bureau van de Europese Unie
- Forem:** Waalse Dienst voor Arbeidsbemiddeling
- Mutualiteit:** verplichte ziekteverzekering, verantwoordelijk voor de gedeeltelijke terugbetaling van medische kosten
- OCMW:** Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
- Terugkeerwoning:** open woonhuis dat dient ter opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers en gezinnen die in een versnelde asielprocedure zitten
- Transitcentrum:** gesloten opvangcentrum op het terrein van de luchthaven
- VDAB:** Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling

NUTTIGE ADRESSEN

Caritas International
Cel Integratie
Liefdadigheidsstraat 43
1210 Brussel
Tel. 02 229 36 55
0473/78.19.42
www.caritas-int.be
integratie@caritasint.be

Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen

WTC II
Koning Albert II-laan 26A
1000 Brussel
Tel. 02/205 51 11
www.cgra.be
cgra.info@ibz.fgov.be

Diensten Arbeidsbemiddeling:

Le Forem
Hoofdzetel
Boulevard J. Tirou 104
6000 Charleroi
Tel. 0800 93 947
www.leforem.be

Actiris
Hoofdzetel
Boulevard Anspach 65
1000 Brussel
www.actiris.be
Tel. 02 800 42 42
(werkzoekende)
Tel. 02 505 79 15
(werkgevers)
werkzoekenden@actiris.be
chercheusemploi@actiris.be
werkgevers@actiris.be
employeurs@actiris.be

VDAB

Hoofdzetel
Keizerslaan 11
1000 Brussel
Tel. 0800 30 700
info@vdab.be
www.vdab.be

Sociale oriëntatie voor vreemdelingen

Inburgering
Er zijn acht regionale onthaalbureaus: stad Antwerpen, Brussel,

Gent en de vijf Vlaamse provincies.
Hoofdzetel:
Boudewijnlaan 30, bus 70,
1000 Brussel
Tel. 02 553 40 38
www.inburgering.be
inburgering@vlaanderen.be

Centres Régionaux d'Intégration (CRI)

Il existe 7 centres régionaux d'intégration en Wallonie :
Namur, Mons, Région du centre, Brabant Wallon, Charleroi, Liège, Verviers.
DISCRI - Dispositif de concertation et d'appui aux Centres Régionaux d'Intégration
Rue Ernest Boucquéau, 13
7100 La Louvière
Tel. 064 23 82 87
www.fecri.be
info@discri.be

Diplomagelijkschakeling:

NARIC-Vlaanderen
Afdeling Dienstverlening EVC
Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming
Hendrik
Consciencegebouw
Toren C - 2de verdieping
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
www.naric.be
naric@vlaanderen.be

Service Equivalence de la Fédération Wallonie-Bruxelles

Direction générale de l'Enseignement non obligatoire et de la Recherche scientifique
Service de la Reconnaissance académique et professionnelle des

diplômes étrangers
Rue Adolphe Lavallée, 1
1080 Brussel
Tel. 02 690 89 00
equi.sup@cfwb.be

Direction générale de l'Enseignement obligatoire

Service des Équivalences
Rue A. Lavallée, 1
1080 Brussel
Tel. 02 690 86 86
equi.oblig@cfwb.be
www.equivalences.cfwb.be

CIRE

Service d'aide à l'obtention de l'équivalence des diplômes étrangers
Visvijverstraat 80-82
1050 Brussel
Tel. 02/629.77.22
www.cire.be

DE CEL INTEGRATIE VAN CARITAS INTERNATIONAL

De Cel Integratie van Caritas International biedt erkende vluchtelingen een begeleiding op maat aan tijdens hun integratietraject. Ons eerste doelpubliek zijn vluchtelingen die asiel aanvroegen aan de luchthaven en die tijdens een versnelde procedure in een gesloten centrum of terugkeerwoning verbleven. Eens erkend moeten ze binnen een zeer korte termijn naar een eigen woning verhuizen en leren om op een zelfstandige manier hun leven verder op te bouwen. Naast hun vaak moeilijke ervaringen in het land van herkomst, hebben zij nog geen kans gehad om in België de taal te leren, een sociaal netwerk uit te bouwen en kennis te nemen van het bestaande sociale aanbod in ons land.

Daarnaast schenken we ook bijzondere aandacht aan kwetsbare vluchtelingen: bijvoorbeeld vluchtelingen met een medische of psychosociale problematiek, alleenstaande moeders, of niet begeleide minderjarige vluchtelingen. De Cel Integratie begeleidt ook vluchtelingen die aankomen in het kader van het hervestigingsprogramma. Zij krijgen, na jarenlang in vluchtelingenkampen verbleven te hebben, de kans om een nieuw leven in België te beginnen.

De coach is een referentiepersoon die overzicht behoudt over de verschillende integratiestappen, de diensten naar waar de vluchteling kan worden doorverwezen, en de specifieke noden van de vluchteling. Wanneer hier nood aan is, gaat de coach mee met de vluchteling voor de inschrijving bij de gemeente, de steunaanvraag bij het OCMW, het zoeken naar een woning, het inschrijven voor taallessen, enzovoort. De coach werkt mee aan de lokale verankering en het opbouwen van een netwerk, zodat de vluchteling op termijn zijn eigen weg kan vinden. De vluchteling wordt eveneens ondersteund en georiënteerd naar vorming en tewerkstelling toe. Deze "begeleiding op maat" is voorzien voor een periode van twee jaar.

Het is onze bedoeling de vluchtelingen te helpen die het meest geneigd zijn obstakels op hun parcours tegen te komen. Daarnaast zijn we van mening dat elke vluchteling nood heeft aan een persoonlijke begeleiding tijdens zijn integratieparcours zodat die integratie zo vlot mogelijk kan verlopen.

www.caritas-int.be

Volg ons op [Twitter](#) en [Facebook](#) www.facebook.com/caritasbelgium www.twitter.com/caritasintbe

Caritas International
Liefdadigheidsstraat 43
1210 Brussel

www.caritas-int.be

Verantwoordelijke uitgever:
Gonzalo Dopchie,
directeur Caritas International

Projectcoördinatrice:
Anne Dussart

Januari 2014

Dit project bestaat dankzij de ondersteuning
van het Europees Vluchtelingenfonds (EVF)

Met steun van het Impulsfonds voor
het Migrantenbeleid